

بازخوانی پیشینه راه اندازی نخستین کانال آب رسانی به وسیله امیرعلیشیر نوایی تالوله کشی آب آشامیدنی شهری

حکایت جوی رشک بهشت در مشهد

هما سعادتمند

h.saadatmand@shahranews.ir

آفتاب، داغ و جانسدار، این روزها میخ آسمان مشهد است. این یعنی، گرمی این روزها و حکایت بی برفی چندساله خطه خورشید از یک سال خشک دیگر برای دیار قدیم سنباد خبر می دهد که بحران آن را می توان چندماه دیگر و به وقت تموز دید. نبود برف و دهان خشک سفره های زیر زمینی را بهانه کر دیم تا از تاریخ آب در شهری بگویم که رگ های جاری اش را ۱۰۰۰ سال است بارش نزولات آسمانی پر کرده است.

● منابع آب مشهد در گذشته

به نوشته «کاظم خادمیان» در کتاب «فرهنگ جغرافیایی ایران»، آب مشهد در روزگار گذشته از ۳ منبع تأمین می شده است که چاه های ایجاد شده در باغ ها و حیاط منازل نخستین و بیشترین این منابع هستند. او همچنین از کانال های روبنا، قنات ها و کاریزهایی که در امتداد کانال های زیر زمینی حفر می شدند نیز به عنوان دیگر منابع نام می برد. خادمیان همچنین در کتابش از ۱۲ قنات مهم در مشهد یاد می کند که فقط یکی از آن ها یعنی کانال بالاخیابان، از چشمه گیلاس پر می شده و دهان باقی قنات ها که شامل قنات های مؤتمن السلطنه، اصف الدوله، ممیش خان و قنات میرزا در بالاخیابان، قنات سناباد در سراب، قنات های رکن آباد، شیخ، سلسبیل و قنات مسجد در ارگ، قنات های گل ختمی و چهنو بین ارگ و عیدگاه و قنات حاجی درویش در توغان می شده را مظهر چهل بازوی گلستان سیراب می کرده است.

● نخستین کانال آب رسانی به مشهد

در مشهد قدیم، کانال اصلی آب به طور مستقیم از داخل شهر می گذشته که مسیر آن از بالاخیابان تسا دروازه پایین خیابان بوده است. خادمیان از «چشمه گیلاس» به عنوان سرچشمه این کانال نام می برد. چشمه ای که توصیفش در کنسار نام «امیرعلیشیر نوایی، وزیر دربار «سلطان حسین یاقرا»

در دوره تیموری نشسته است. برابر پژوهش «محمدرضاقلیایان» در کتاب «تاریخ مشهد از پیدایش تا دوره افشار» هم نخستین کانال انتقال آب به مشهد، به دستورابن وزیر ادیب و دانشمند در سال ۹۰۶ قمری ساخته می شود. این کانال که نهری به طول ۷۰ کیلومتر بوده است، آب چشمه گیلاس را به مشهد می رساند و کاکل مزارع و چتریاها را سبز می کند. بر واضح است که با این اقدام، خون خشک شده آبادی در رگ های سنباد می جوشد و سبب رونق دوباره آن می شود. به گفته «مهدی سیدی» در کتاب «تاریخ مشهد»، بر که جوشانی که در میان اهالی مشهد به چشمه گیلاس شهرت دارد و در متون کهن با نام «چشمه گلسب» از آن یاد شده، در سفرسنگی مغرب شهر تابران توس واقع است که تا پیش از خرابی و ویرانی نهایی تابران در سده نهم، آب عمده شهر را تأمین می کرده است. بعدها و در دوره تیموری، امیرعلیشیر نوایی آب آن چشمه را از توس به مشهد برده و به این صورت یکی از مشکلات اساسی دیار سنباد را که کم آب بوده است، برطرف می کند. مؤلف «تذکره الشعرا» ماجرای انتقال آب به شهرمان را این طور سیاه کرده است: «چندوقت است تا همت عالی بر خبری گماشته که آب چشمه گل را که از مشاهیر عیون خراسان است و از منزهات جهان در اعلی

ولایت توس واقع است، به مشهد مقدسه رضویه آورد این خبر بر جمیع خیرات شریفه اش شرف دارد و مشهد مقدسه از این جوی رشک بهشت برین و غیرت نگار خانه چین خواهد شد.» این آب همان است که بعدها شاه عباس صفوی آن را از صاحباش می خرد و وقف زائران کرده و سپس آن را با احداث جویی و خیابانی (بالاخیابان) در دل شهر جاری می کند.

● وقفنامه آب مشهد

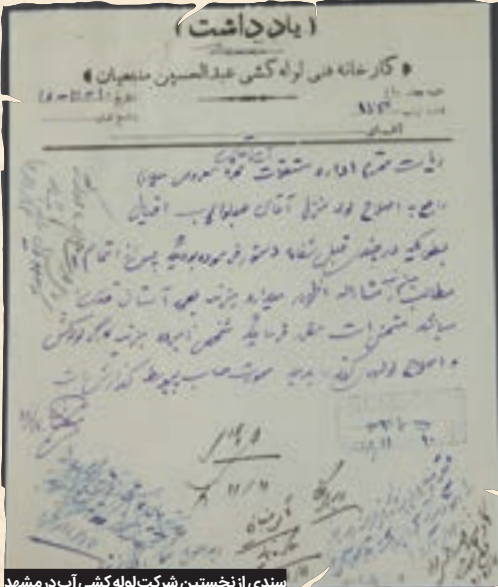
قدرت...روشنی در سال ۱۳۶۸ خورشیدی در پژوهشی با نام «وقف آب مشهد» خاطره ای را تعریف می کند و از سندی متعلق به شاه عباس صفوی می گوید که از طریق دوستی به دستش رسیده است. او می نویسد: «دوست فاضلم، آقای حاج سیدمحمد بهشتی، وقفنامه ای را که متعلق به پدر بزرگ شریفشان، مرحوم «شیخ عبدالصمد فاضل» بوده در اختیارم گذاشت تا چاپ و منتشر کنم. مرحوم فاضل از علمای مشهور خراسان بود و امامت مسجد فاضل در محله سراب مشهد را تا آخر عمر بر عهده داشت. این وقفنامه که به تاریخ شهر جمادی الاولی سنه ۱۰۲۳ است، به دوران سلطنت شاه عباس صفوی تعلق دارد و موضوع آن مربوط به احداث و حفر نهری جدید از چشمه گلسب تا صحن مطهر آستان قدس رضوی است. آنچه در متن این وقفنامه حائز اهمیت است، نحوه بهره برداری و استفاده از این نهر بر طبق نظر واقف، یعنی شاه عباس صفوی، است. اول اینکه بر طبق وقفنامه همه آب چشمه گیلاس باید به صحن آستانه متبر که آورده شود تا عامه مسلمین از آن بهره ببرند. دوم اینکه احدی حق احداث نهر جدید چه در بالا و چه در پایین آستانه ندارد که آب را به زراعت، باغات، خانه ها، بر کها و حمام های خود برسد. فقط مردم اجازه دارند به قدر احتیاج از این آب استفاده کنند و حتی اجازه داده نشده که املاک آستانه (آنچه در مسیر این نهر است)، از آن مشروب شود، ولی بعد از آنکه آب از شهر خارج شد، می تواند به مصرف زراعت برسد و باقی آب نیز صرف آشپزخانه حضرت شود.»

● لوله کشی آب به مسجد گوهرشاد

در پایان عهد تیموری و آغاز دوره صفوی، یعنی حدود ۱۰۰۰ سال پس از احداث مسجد گوهرشاد، پایایی در این مسجد وجود داشته است که نمازگزاران در آن محل وضو می گرفته اند. گویا از دوره صفوی به دلیل توجه ویژه تاجداران این دوره به مشهد، شهر به واسطه آمدوشد زائران با افزایش جمعیت بسیاری روبه رو می شود و این مسئله، به مشکل کم آبی این دیار دامن می زند. آن چنان که مسجد گوهرشاد را هم بی آب می کند. در نتیجه، «مهدی قلی بیگ»، میراخورباشی شاه عباس در سال ۱۰۲۷ قمری، قناتی دایر و آب آن را وقف حمام خود(حمام مهدی قلی بیگ) و مسجد گوهرشاد می نماید، اما به سبب آنکه آب این قنات در فاصله زیادی به صورت روباز از میان محلات و منازل مسکونی غرب شهر می گذشته، زمانی که به داخل مسجد می رسید، بسیار کثیف و آلوده با اندک بوده است. سال ها بعد «سلطان حسین میرزا نیرالدوله» والی خراسان می شود و تلاش می کند آب پاکیزه ای برای مسجد گوهرشاد تأمین کند. بنابراین قراردادی بین نیرالدوله و «میرزا رضی قلی خان طباطبایی» نایب التولیه وقت، درباره لوله کشی آب از باغ منبع تا مسجد گوهرشاد منعقد می شود. طبق اسناد برجامانده، این نخستین خط لوله کششی آب شرب به سبک جدید در مشهد است که از طریق آن، آب یکی از

مراسم افتتاح آب لوله کشی به مسجد گوهرشاد- ۱۳۳۳ ه.ق

سندی از نخستین شرکت لوله کشی آب در مشهد

احداث خط لوله آب توسط مهندسان روسی در مشهد- ۱۳۳۶ خورشیدی

نمایی از نهر شاهی که آن را شاه عباس صفوی ایجاد کرده است

باغات بیرون دروازه سراب به مسجد گوهرشاد می رسد.

«بدایع نگار» در کتابی، شرح نخستین لوله کشی آب مشهد از باغ منبع را این طور روایت می کند: «پشان، مجلس مشاوره ای در دارالتولیه با حضور علمای اعلام، نمایندگان ادارات، مهندسان و معماران تشکیل داده، در این موضوع مشاوره نمودند و نتیجه بر آن قرار گرفت که مجرایی به یک سطح معین که تقریباً یک زرع ونیم گودی آن بیشتر نمی شود، از خط بازار چه سراب و چهارباغ و بازار عبور دهند که از حیث حفریات، اضرایر (ضرری) به منازل نرساند. مسلم است این گونه مجر اساختن محتاج یک منبع عالی است که بر روی زمین ساخته شود و بتواند به نقشه مزبور، آب را داخل لوله ها محرر نماید. بدیهی است که این گونه منابع سقایت چون در ایران دایر نشده، مهندسان و معماران اروپایی لازم دارد که از عهده بر آیند. به آن ملاحظه با مخارجی گزاف استخدام آن ها را تحمل فرموده، منبعی بر روی قنوات، مطابق قوانین علمیه ساختند که توسط ماشین بخار در آن منبع، آب از قنوات داخل گردد و سپس از منبع، داخل لوله های آهنین شود.» نویسنده در ادامه شرح این ماجرا را چنین شرح می دهد: «از منبع تا دروازه و از دروازه تا بازار چه سراب و از بازار چه تا چهارباغ و از آنجا تا بازار سرشور که به حمام شاه و از حمام شاه تا مسجد گوهرشاد آغا محدود می شود، سراسر این مسافت را که ۲۵۴۰ زرع می شود، لوله آهنین کشیده و مفاصل آن را با سرب

ریخته نموده اند.» پس از اجرای این لوله کشی در عصر روز دوشنبه سلخ ذی الحجه ۱۳۳۲ به موجب دعوت نامه ای، از عموم طبقات مردم دعوت می شود تا در ضیافتی که به این مناسبت تشکیل شده است، حاضر و با شیرینی پذیرایی شوند. در این روز «میرزا احسن خان شجاع الایاله»، رئیس بلدیه، در توصیف آب لوله کشی شعری به این مضمون می سراید: «خسرو شرق نیرالدوله که خدایش کند نگه داری / آنکه در کار ملت و دولت دست غیثش همی دهد باری / منبعی ساخت آب مسجد را/ محض دین پروری و دینداری / لوله زاهن به جو نهاده و نمود / آب از جوی آهنین جاری.»

● لوله کشی آب شهری

چند سال پس از این لوله کشی، نخستین شرکت تأمین آب شرب در مشهد تأسیس می شود. برابر اسناد، این شرکت که بانیان آن قائم مقام التولیه «حاج عبدالحسین زوار» و «مشهدی عبدل... قره باغی» هستند، آب مسجد گوهرشاد را با لوله به منازل مشهدی ها می کشیده است. گویا نخستین لوله کشی آب منازل را این شرکت به خانای در کوچه چهارباغ، از محلات اعیان نشین مشهد، انجام داده است. استفاده اعیان از آب لوله کشی، به مرور زمان سبب کاهش آب مسجد گوهرشاد می شود، به طوری که در سال ۱۳۱۷ خورشیدی وارثان قائم مقام التولیه از این موضوع شکایت و عمده سهام آب لوله کشی را به آستانه واگذار می کنند، اما نیاز مردم به آب لوله کشی موجب می شود تا نخستین بار در سال ۱۳۱۴ خورشیدی اولیای امور در صدد بر آیند ضمن تهیه منابع آبی جدید برای شرب اهالی مشهد، شهر را لوله کشی کنند. چون هزینه در نظر گرفته شده برای این کار زیاد بوده و شهرداری مشهد قدرت مالی

منبع: «فرهنگ جغرافیای ایران، خراسان» از کاظم خادمیان، «شناسایی و معرفی اولین های مشهد» از غلامرضا آذری خاکسترو مجموعه اسنادی مرکز اسناد آستان قدس رضوی، «سه سفرنامه مشرقی، مرو، مشهد» به اهتمام قدرتا... روشنی، «نشانی از مشهد قدیم در گذر اسانه» از زهرا طلایی، «تاریخ از مهدی سیدی و...

و دوع البته نوشابه خوش طعم و گوارایی است، ولی با مزاج من نمی سازد. تنها نوشابه ای که به معده این جانب سازگار بوده، شربت سکنجبین آب زده است که با شکر و سر که تهیه می کنند و از نوشابه های غیر الکلی بسیار مفید محسوب می شود.

در این میان براساس سیاهه های نویسنده کتاب «فرهنگ جغرافیایی ایران»، گویا فقط آب آشامیدنی اروپاییان ساکن مشهد تا حدودی مطلوب بوده که آن هم نتیجه دیوار کشی در اطراف آن است. او می نویسد: «آب آشامیدنی بیشتر اروپاییان ساکن مشهد معمولاً از قنات گل ختمی در محلی به فاصله یک مایلی بیرون دروازه ارگ تأمین می شود. در محلی که آب این قنات به سطح زمین می رسد، اطراف آن را دیوار کشیده اند و دیواره شهر تا تخته سنگ های بزرگ پوشانده شده است. یک لوله سفالی قطور را به فضای باز هدایت می کند و لوله مشابه دیگری آب را به مظهر قنات و به محلی می رساند که از فاصله کوتاه دوباره در زیر زمین ناپدید می شود. طرحی در دست اجراست که از تفاع دیوارهای این محل را افزایش دهند و در مدخل آن دریاچه قابل بستن تعبیه کنند تا این منبع آب را به طور کامل برای اروپاییان بهداشتی سازند.»

شد که من از خوردن آن منصرف شدم. آب مشهد به طور کلی خیلی سنگین و بد مزه است و تا اندازهای مزه چربی می دهد. مردم شهر معمولاً دوغ می نوشند

املاح گوناگون است و وقتی که من وارد مشهد شدم، روز اول تصمیم گرفتم خوراکی بخورم و همین که نمک را در بر ریختم، محلول غلیظ بدنمایی تشکیل

عکس: مجید تقیپور/ان بهروز

روزنامه شهرامد روزنامه

۳ شنبه ۵ اسفند ۱۳۹۱ ۱۱ شهریور ۱۳۹۱

سندی از نخستین شرکت لوله کشی آب در مشهد

انجام آن را نداشته است، این کار به آستان قدس محول می شود. برای انجام این مهم در سال ۱۳۲۸ خورشیدی، آستان قدس از مهندسان شرکت «الکساندر گیب» دعوت می کند تا نظر خود را درباره اجراشدن این طرح بگویند. این شرکت در ادامه، دست به نقشه برداری شهر برای آب لوله کشی می زند و یک چاه عمیق به صورت آزمایشی در اراضی مهندسان این شرکت می خواستند. آن حلقه مزرعه میل کاریز ۲ کیلومتری شمال شهر حفر می کند. براساس سندهای باقی مانده، مهندسان این شرکت می خواستند آن ۱۲ حلقه چاه دیگر نیز در این مزرعه کنده و آب این چاه ها را با فشار به بالای کوهسنگی هدایت کنند.

جایی که قرار بوده است آب در تصفیه خانهای تصفیه شود و از آنجا آب بهداشتی و تمیز را به منازل شهری بررند، اما این طرح بعدها به دلیل بی توجهی آستانه با شکست روبه رو می شود. در نهایت سال ۱۳۳۶ خورشیدی، شهرداری مشهد کار لوله کشی منازل را به عهده می گیرد و هزینه آن را از سازمان برنامه تأمین می کند. طبق مساده ۲ قراردادی که بین ۲ طرف، شهرداری مشهد و سازمان برنامه، منعقد شده، هزینه این طرح که «شرکت مشاور فنی کوکس» انجام آن را بر عهده گرفته است، ۸۰ میلیون ریال برآورد کرده اند. در ادامه، مقدمات این کار با حفر چاه های عمیق در اراضی و کیل آباد، قاسم آباد، امامیه و منزل آباد ایجاد و کلنگ آن در اردیبهشت ۱۳۳۷ به زمین زده می شود.

منبع: «فرهنگ جغرافیای ایران، خراسان» از کاظم خادمیان، «شناسایی و معرفی اولین های مشهد» از غلامرضا آذری خاکسترو مجموعه اسنادی مرکز اسناد آستان قدس رضوی، «سه سفرنامه مشرقی، مرو، مشهد» به اهتمام قدرتا... روشنی، «نشانی از مشهد قدیم در گذر اسانه» از زهرا طلایی، «تاریخ از مهدی سیدی و...

منبع: «فرهنگ جغرافیای ایران، خراسان» از کاظم خادمیان، «شناسایی و معرفی اولین های مشهد» از غلامرضا آذری خاکسترو مجموعه اسنادی مرکز اسناد آستان قدس رضوی، «سه سفرنامه مشرقی، مرو، مشهد» به اهتمام قدرتا... روشنی، «نشانی از مشهد قدیم در گذر اسانه» از زهرا طلایی، «تاریخ از مهدی سیدی و...

سال ۱۳۳۷ (موریدی) ساخت لوله کشی آب شرب خانه های مشهد

سال ۱۳۳۳ (ه.ق.) لوله کشی آب باغات سراب به سمت مسجد گوهرشاد

سال ۱۳۳۳ (ه.ق.) ایجاد نهر شاهی و وقف آب چشمه گیلاس برای مشهد

سال ۱۳۳۳ (ه.ق.) ایجاد کانال آب رسانی از چشمه گیلاس به مشهد

سال ۱۳۳۳ (ه.ق.) ایجاد کانال آب رسانی از چشمه گیلاس به مشهد

سال ۱۳۳۳ (ه.ق.) ایجاد کانال آب رسانی از چشمه گیلاس به مشهد

سال ۱۳۳۳ (ه.ق.) ایجاد کانال آب رسانی از چشمه گیلاس به مشهد

درباره خدمات امیرعلیشیر نوایی در مشهد

بانی صحن عتیق و ایوان طلا

گروه تاریخ و هویت

«سعید تشکری»، نویسنده مشهدی، به تازگی از آخرین کتابش، «پریزاد»، رونمای کرده و گفته که موضوع داستان تازه اش درباره «امیرعلیشیر نوایی» و ساخت نخستین کانال آب رسانی به مشهد است. این موضوع بسیار مهم است، اما تنها و آخرین خدمت امیرعلیشیر نوایی به مشهد نیست و او را می توان بانی ساخت نخستین صحن و ایوان حرم مطهر رضوی هم دانست.

به موجب اسناد تاریخی، مشهد دوران تیموری شهری توسعه یافته و باشکوه بوده است، زیرا هر کدام از تاجداران این دوره خدمتی برای بهتر شدن مشهد انجام داده اند. برای نمونه، مشهد در سال های زمامداری «باباستقر میرزا» (۸۱۵ تا ۸۲۹ قمری) تغییرات عمرانی بسیاری را تجربه می کند و حتی پسوند «مقدس» هم در روزگار او به نام مشهد اضافه می شود.

پس از او در عهد «شاهرخ میرزا» مسجد گوهرشاد ساخته و مشهد به عنوان دومین شهر مهم خراسان معرفی می شود و مردم آن را به عنوان مرکز مذهبی تیموریان می شناسند. نقاره خانه حرم نیز برابر اسناد تاریخی به دستور «بابر»، پسر بایسقر میرزا، با می گیرد قصابیان «در کتاب «تاریخ مشهد»، اما دوران فرمانروایی سلطان حسین یاقرا (۸۷۵ تا ۹۱۲ قمری) را درخشان ترین آن ها توصیف می کند، زیرا او از وجود هنرمندان و شخصیت های علمی بنامی چون «خواندمیر»، «بهزاد نقاش»، «سلطان علی مشهدی خطاط» و از همه مهم تر وزیر دانشمندش «امیرعلیشیر نوایی»، بهره می برده است.

مورخان نوشته اند که در دوران وزارت امیرعلیشیر، رباط ها، کاروانسراها، بیمارستان ها، گرمابه ها و پل های بسیاری در مشهد و دیگر شهرهای خراسان ساخته شده است، اما مهم ترین اقدام او ساخت نیی از صحن عتیق بوده است که بعدها شاه عباس صفوی آن را توسعه می دهد. همچنین به دستور او ایوانی بر مجموعه بناهای موجود در آستان قدس رضوی اضافه می شود که همین ایوان را نادر افشار، زراندود و طلاکاری می کند.

«مهدی سیدی»، نیز امیرعلیشیر نوایی را این طور معرفی می کند: «صالتا جغتایی و زاده سمرقند بوده و در دوران کودکی با سلطان حسین یاقرا در یک مدرسه درس خوانده است. امیرعلیشیر از ابتدای سلطنت این پادشاه هم به وی بیوسته و تا آخرین لحظه عمر از مشاوران و ارکان اصلی حکومتش بود. امیرعلیشیر ۳۲ بزرگ در مشهد انجام داده که به این شیوه نام خود را با تاریخ این شهر و حرم مطهر حضرت رضاع) پیوندی ابدی و ناگسستنی زده است. یکی از این ۳۲، انتقال آب چشمه گلسب (چشمه گیلاس) توس به مشهد و دیگری احداث صحن و ایوان بوده که مدخل اصلی برای ورود به حرم امامش (ع) است.»

به گفته این خراسانی پژوه، گویا تا پیش از رسیدن تیمه دود سده نهم و زمان امیرعلیشیر نوایی، حرم مطهر رضوی، صحن، ایوان و مدخلی شایسته برای ورود زیارت کنندگان نداشته است. نخستین صحن حرم رضوی را امیرعلیشیر می سازد و ایوان مشهور به «یوان طلا» را که اکنون مدخل اصلی حرم است، بنامی کند. او توضیح می دهد: «با این همه متأسفانه منابع اصلی مربوط به عهد امیرعلیشیر نوایی، این خدمت او را ثبت نکرده اند. فقط در کتیبه یشتانی آن ایوان را با خط «محمدرضا امامی» در سال ۱۰۸۵ قمری در زمان شاه سلیمان صفوی، این مهم در سطرهایی نگاشته شده است. مورخان بعدی هم که شرح توسعه حرم مطهر رضوی به امر شاه عباس صفوی ارسایه کرده اند، ابتدا از این اقدام گفته اند. از آن جمله در «عالم آرای عباسی» آمده است که: ایوان امیرعلیشیر نوایی که در گاه روضه مطهره از آنجاست و در جانب جنوبی صحن واقع شده و روی به شمال دارد، در یک گوشه صحن افتاده و به غایت بدناما بود. از این خبر همین قدر دستگیر می شود که قبل از زمان شاه عباس صفوی، صحن عتیق به مراتب کوچک تر از صحن فعلی بوده است. به ویژه پیداست که نیمه شرقی صحن عتیق کنونی را شاه عباس ساخته است، اما به وضوح مشخص نیست که ضلع شمالی قسمت غربی صحن تا کجا ادامه داشته است»

مهدی سیدی می گوید: «احداث صحن قدیم هم به یقین و با خبر مستند مکتوب به امیرعلیشیر منسوب نیست. اما ایوان کنونی مشهور به طلا گویا ساخته او بوده، در نتیجه باید صحنی هم جلو آن وجود داشته است. از آنجا که هیچ خبر مستند و مکتوبی به نشانه احداث مناره (گلدسته) جنب گنبد از سوی کسی قبل از امیرعلیشیر به جا نمانده است، شاید این مناره را نیز، او در زمان احداث ایوان ورودی بنا کرده باشد.»

امیرعلیشیر نوایی به سال ۹۰۶ قمری بردود حیات گفت و در هرات دفن شد، اما گویا او ۴ مزار در ۴ شهر برای خود ساخته بوده که یکی از آن ها در مشهد رضوی بوده است. این کار او شاهد علاقه و دل بستگی او به مشهد است.

خود او در شرح احوال «شیخ کمال تربتی» نوشته است: «چون فقیر در زمان سلطان ابوسعید میرزا در مشهد غریب و بیمار افتاده بودم، روزی جمعی جوانان مولای وش به بقعه فقیر آمدند و آبیانی که به دیوارها بود خواندند و در سردر یک بیت بحث کردند. من نیز معنایی برای بیت مزبور گفتم و این معنا سبب جلب توجه بزرگ آن جمع گشت که بعد فهمیدم خود او شیخ کمال تربتی بوده است.» او در چند جای دیگر هم از شعرای مشهد نام برده و این خود گواه آن است که او سال های بسیاری را به مشهد سفر می کرده و با اهل ادب این شهر، دمخور بوده است.

به گفته سیدی، پس از آن هم که امیر به دستگاه سلطان حسین یاقرا می پیوندد و معتقد او می شود، باز همچنان متوجه مشهد بوده و گاه به زیارت حرم رضوی می آمده است که در این میان می توان به سفرهای او در سال های ۹۰۳ و ۹۰۴ قمری اشاره کرد.

